

מִלֵּין יְקִירִין וְהַיְהוּשִׁים נִפְלְאִים מְלוֹקֵט
מִדְּבָרֹת קִדְשׁוֹ וְתוֹרָתוֹ שֶׁל
רַבִּי הוּד הִי אֲבִיחֶצְרָא שְׁלִיט"א

מִי־הִתָּא חֲזַלְתָּא

חֲזַלְתָּא דְאַזְרֵייתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

השפעת הראייה לשנים רבות

עד כמה גדולה השפעת הראייה על האדם נביט אל משה רבינו ע"ה שכתוב בו (שמות ב ו) 'ותפתח ותראהו והנה נער בוכה' וביאר בדברי הזוהר הקדוש, כי היה בוכה על פגם הקדושה שהיה לו בנפשו בראייתו את בתיה בת פרעה, ומחמת זה היה נצרך להמתין עד שיהיה בן שמונים שנה שאז יוכל לגאול את ישראל, וכל זה היה כשהתגיירה, ובאם לא הייתה מתגיירת לא היה מציאיות למשה להיות הגואל, עכת"ד. הרי לנו דברים נוראים עד היכן מגיע כוחה של ראייה להרע או להיטיב, ובוודאי במידה טובה המרובה משפיע ראיית הצדיקים עוד יותר משמונים שנה.

ראיית פני הצדיק שבכל דור עד ביאת הגואל מבטלת כל מידות רעות

מעתה יובן ביתר ביאור דבריו כדרבונות שכתב במקום אחר (צו ד"ה פן), וזה לשון קדשו: וזה הענין פירסם הבעל שם טוב ז"ל בעולם, שכל מי שמפריד את עצמו מהצדיק ואומר בלבבו, מה לי לנסוע לצדיק הדור לבקש תורה מפיו הלא כמה ספרים קדושים במוסר השכל דרושים לכל חפציהם בתורה ויראת שמים. אבל באמת אין זה כלום כי ראיית פני הצדיק הוא מבטל ממנו כל המידות רעות דהיינו העצלות ועצבות וכל התאוות רעות, עכד"ק.

ודבר זה נוהג בכל דור ודור, שאינו דבר שהיה פעם בדור הבעל שם טוב ע"ה ותלמידיו, אלא אותו הדבר הוא בדורנו כי מבלעדי זה לא היה לנו תקומה ח"ו, ועל זה כתב בתפארת שלמה (אמור ד"ה ויאמר): **ודבר זה גילה לנו הבעל שם טוב ז"ל בדורו, ומאז כן בכל דור ודור ודורשינו עד ביאת הגואל, כל הדבוק בהם יש להם עליה לכל הנשמות לא ידח מהם נדח.**

וְתַפְתַּח וְתִרְאֶהוּ אֶת הַיֶּלֶד וְהִנֵּה נֶעֶר בֶּכֶה וְתַחְמַל עָלָיו וְתֹאמַר מִלֵּדֵי הַעֲבָרִים זֶה (ב, ו).

מִילְתָּא דְפְלִיָּאָה

כל לידתו היתה בזכות יראת שמים שהיתה לאימו במצרים

וַיְהִי כִּי יֵרְאוּ הַמִּיּוֹלָדֹת אֶת הָאֱלֹקִים וַיַּעַשׂ לָהֶם בְּתָיִם (א, כא).

משה רבינו ע"ה זכה בתמידות למידת היראה בשלימות, כפי שאמרו בגמרא לגבי משה מילתא זוטרתא היא, כי הוא היה מיוחד במידת היראה, וכיון שהיה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה, ממילא זכה לשלימות היראה, כמו שאמרו חז"ל (שיהש"ר א א ט) שמידת היראה היא בבחינת סנדל לענוה, שנאמר (משלי כב ד) עקב ענוה יראת ה' (ידי משה על המדרש).

וכל לידתו היתה בזכות יראת שמים שהיתה לאימו במצרים [כי בשעה שגזר עליה פרעה להמית את תינוקות ישראל לא שמעה בקולו מרוב יראת שמים שהיתה בה, כמו שכתוב (שמות א יז) 'ותיראן המילדות את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים'], כמו שכתוב (שמות א כא) 'ויהי כי יראו המילדות את האלקים ויעש להם בתים', והם בתי כהונה ולויה שיצאו ממנה, וכיון שנולד משה רבינו בזכות יראת שמים של אמו לכן היה מופלג ביראת שמים [כן הוא בחתם סופר (ברכות לג): בשם אב"ד פיורדא. [וכיון שהיה משה רבינו עניו מאוד בעיני עצמו, וראה שהוא עצמו נולד בשכר יראת שמים של אמו, על כן סבר שיראת שמים מלתא זוטרתא היא (תולדות יעקב יוסף פר' ויקהל)].

כיון שיראת ה' קודמת לאהבתו, כדאיתא בזוהר (ויקהל רטז). שאהבת ה' שורה באדם לאחר שקנה את מידת היראה, לפיכך אחרי שזכה משה רבינו ליראת שמים זכה אחריו אהרן הכהן להיות מיוחד באהבת ה', וגם אמרו (אבות פ"א מ"ב) שהיה אוהב שלום ורודף שלום, והיה מרבה אהבה בעולם [וראה בתולדות יעקב יוסף (פר' תולדות): שמשו רבינו פתח צינור יראה לדורו, כי הוא לוי בבחינת קו שמאל מפחד יצחק ששם היראה, ואהרן שהיה כהן היה איש החסד ופתח צינור אהבה. ועוד כתב בצפנת פענח (פר' בשלח) שכיון שפתח אהרן צינור של אהבה, לכן היה אוהב שלום ורודף שלום].

ולא משה רבינו לבדו, אלא כן הוא דרך הצדיקים שהם שלמים במדת היראה, כמו שנאמר אצל יצחק אבינו ע"ה (בראשית כו כח) 'ראו ראינו כי היה ה' עמך', לשון יראה. וכן אמר יוסף הצדיק ע"ה (שם מב יח) 'את האלקים אני ירא'. וכך אמר גם דוד המלך ע"ה (תהלים לד יב) 'לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם'.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

כל איש ישראל מלא שמות הקדושים

כל אתים שבתורה, כיון שהגיע ל'את ה' אלקיך תירא' (דברים ו יג) פירש, עד שבא רבי עקיבא ודרש 'את ה' אלהיך תירא' לרבות תלמידי חכמים. מה הכוונה 'עד שבא רבי עקיבא', מהיכן בא, האם לא היה קודם בבית המדרש.

שמעתי ממור' דודי רבי מכלוף ע"ה פירושם של דברים, 'עד שבא רבי עקיבא' הכוונה שבא ממתיבתא דרקיעא. שהנה הגמרא אומרת (חגיגה יד): ארבעה נכנסו לפרדס, בן עזאי, בן זומא, ואחר - זה אלישע בן אבוה, ורבי עקיבא וכו', רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום.

מה ראה שם רבי עקיבא, ראה את המלאך מטטרו"ן, שלא עמד בפני אלישע בן אבוה, והלקוהו שיתין פולסי דנורא, איך אתה לא עומד בפני תלמידי חכמים. ואכן מה דרש מטטרו"ן שלא עמד בפני החכמים, פירשו בו שהגמרא מביאה (ב"ב קיט:): האם תלמיד שנכנס לפני רבו, האם צריך רבו לעמוד בפניו או לא. והגמרא מחלקת אם פליג ליה רביה יקרא צריך לעמוד בפניו, ואם לא פליג ליה רביה יקרא לא צריך לעמוד בפני התלמיד. לכן מטטרו"ן לא עמד, שהרי כאן לא פליג ליה רביה יקרא לאחר, ולכן לא צריך לעמוד בפניו כאשר נמצא הוא לפני רבו - הקב"ה. אבל למרות זאת בשמיים הלקוהו שיתין פולסי דנורא, ולמה, כי כבוד תלמיד חכם גדול כל כך, ואפילו לפני הקב"ה צריך לעמוד.

משום כך, כל זמן שהיה רבי עקיבא בבית המדרש לא דרש דרשה זו, כי אכן הבין שלא שייך לדרוש 'את ה' אלוקיך תירא' לרבות עוד משהו שצריך להתיירא מפניו כמו מפני הקב"ה. אבל כשעלה לשמים וראה מה כבודו של תלמיד חכם שאפילו בפני הקב"ה צריך לחלוק לו כבוד ולעמוד מפניו, אמר, עכשיו אני דורש מה בא לרבות 'את ה' אלקיך תירא', 'את' לרבות תלמידי חכמים. חזור שמעון העמסוני ודרוש כל אתי"ן שבתורה, כי אני ראיתי מה כבודו של תלמיד חכם בשמים, ונאה ויאה לרבות יראת תלמידי חכמים כמו יראת ה', וכמו שאמרו בפרקי אבות (פ"ד מ"ב) 'מורא רבך כמורא שמיים'.

ועולים הדברים עם האמור שתלמיד חכם העוסק בתורה נעשה חלק מעצמות אורו יתברך כביכול, עד שבמתיבתא דרקיעא ראה רבי עקיבא שניתן לדרוש 'את ה' אלקיך תירא' לרבות תלמידי חכמים.

וישראל חד אינון, כלומר שהקדוש ברוך הוא צמצם אלהותו בתורה ובתורה נבראו ישראל, נמצא ששלשתם מחוברים ומקושרים יחד. **וכן נראה לרמז ענין זה בפסוק (שמות א א) 'ואלה שמות בני ישראל', אל תקרי 'שמות' אלא 'שמות', רוצה לומר שכל אחד מישראל מלא שמות הקדושים,** על פי דברינו הנ"ל שאיש ישראל נברא על פי התורה שהיא כולה אור מעין מציאותו יתברך, והרי ידועים דברי הזוהר הקדוש (האזינו רחצ): 'אורייתא שמא דקודשא בריך הוא', וכביאור הרמב"ן ע"ה (הקדמה על התורה) שהרחיב בעניין זה שכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה יתעלה שמו לעד, נמצא שאיש ישראל הנברא על ידי התורה גם הוא מלא שמות הקדושים.

אור שנברא בששת ימי בראשית נגזז בתורה

ובזה יומתק לן מאד דברי קודש הקדשים **הבעל שם טוב ע"ה** בביאור מאמרם ז"ל (חגיגה יב). שהיה אדם הראשון צופה מסוף העולם ועד סופו על ידי האור שברא הקב"ה בששת ימי בראשית, וכיון שראה הקב"ה מעשיהן של הרשעים גזז האור לצדיקים לעתיד לבוא, וביאר הבעש"ט ז"ל שנגזז האור בתורה, והצדיקים הלומדים תורה לשמה בקדושה ובטהרה מתגלה להם האור הגנוז שעל ידה הם רואים מסוף העולם ועד סופו. ההבדל העצום בין האור שיורד על ידי קיום מצוה לאור שיורד על ידי לימוד התורה והביאור בדבריו על פי דברינו הנ"ל, שאכן הכניס הקב"ה אור עצמותו ומעין מציאותו בתורה הקדושה, ועל כן אין האור שמתגלה על ידי העסק בתורה כשאר האורות שיורדים בזמן קיום מצוות התורה, שהרי בזמן שאיש ישראל מקיים מצוה כלשהי מקיף אותו אור פנימי, וכשהוא מהדר ומזדרז בה מקיף אותו אור מקיף, אמנם כשעוסק בתורה הקדושה יורד עליו אור מעין מציאות האמיתית של הקב"ה שבוה אפשר לצפות מסוף העולם ועד סופו. וזה ביאור הפסוק (משלי ו כג) 'כי נר מצוה ותורה אור', שבקיום אחת ממצוות ה' יתברך יש נר מצומצם, 'נר מצוה', ואילו 'תורה אור', שעל ידי לימוד התורה יורד אור מעצמותו יתברך שמו.

כשבא רבי עקיבא ממתבתא דרקיעא דרש לרבות יראת ת"ח

בדרך זו אפשר לבאר את דברי הגמרא (פסחים כב:): שמעון העמסוני היה דורש

ואלה שמות בני ישראל (א, א).

כשאישי ישראל יושב ועוסק בתורה הקדושה, מלבד עצם קיום מצות תלמוד תורה שהיא שקולה כנגד כל המצוות, וזולת ההשפעות הטובות היורדות עליו משמי מרום וברכות המיוחדות ללומדי תורה, הרי הוא זוכה גם להשפעה מיוחדת במינה שהיא האור שבתורה, שאינה ככל ההשפעות היורדות ממנו יתברך שמו לצורך בריותו, אלא הוא מעין מציאות האמיתית שלו יתברך שמו לעד, והוא מה שמחלק האדון יתברך שמו מכבודו ויקרו ליראיו, כמו שהאריך בזה **רבינו משה חיים לוצאטו ע"ה בספרו דרך ה' (ח"ד פ"ב)**, והעוסק בתורה הקדושה בתנאים הראויים למעלתה הרי הוא מכניס אור גדול לתוככי נשמתו, אור ה' יתברך בכבודו ובעצמו, ובכך הוא משלים את כל חלקי נשמתו וימשיך תיקון והארה לכל הבריאה כולה.

רצון הקב"ה שיידבקו בו ולכן צמצם אלהותו בתורה ובכך ברא העולם ומלואה

בביאור הדברים יש להביא את דברים היסודיים שכתב **המאור עינים** (בחוקות, וראה עוד בדבריו ריש פרשת בראשית) שהיות ורצה הקב"ה שיוכלו הברואים להתדבק בו יתברך בכל חלקי הבריאה, ומאידך הרי אי אפשר ליצור את הבריאה מעצמותו יתברך שהוא אור אין סוף בלי גבול ותכלית, שכן הנבראים הם בעלי גבול ותכלית ובאופן כזה לא יוכלו להתדבק בו, על כן צימצם הקב"ה את אלהותו בתורה, ואז ברא את הבריאה כולה על ידי התורה כדאיתא בזוהר (תרומה קסא. ובכ"מ) אסתכל באורייתא וברא עלמא.

כמו כן הוא באדם שהוא עולם קטן (תנחומא פקודי ג, תקו"ז תיקון ע' קל:): שגם הוא נברא בצלם אלקים של התורה כנרמז בפסוק (במדבר יט יד) 'זאת התורה אדם' וגו', ומכיון שכח הפועל בנפעל (מו"נ ח"ב פ"ד), נמצא שבכל דבר יש חיות מהחלק האלוהי ממעל שהושם בתוכה, ועל ידי כך ניתן אפשרות לכל הברואים ולכל המקומות להתעלות מחשכת החומר וממדרגות התחתונות למעלות עליונות ולהשיג יתרון האור מן החושך.

ועל דרך זה יתבאר היטב מאמרם ז"ל (זוהר אחרי עג.) קודשא בריך הוא ואורייתא

התקרבות משה רבינו היתה בהדרגה

התחתונה והיו ערומים מן המצוות זכו להגיע למדרגות עליונות עד שראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים, מכל מקום ירדו אחר כך ממעלתם, והיו צריכים לעמול במשך מ"ט ימי הספירה לחזור ולהגיע למדרגה זו בכוח מעשיהם.

מצות הגבלה כהכנה למתן תורה

ובדרך זו היתה ההכנה למתן תורה, שהצטוו בני ישראל להגביל עצמם בלבתי יתקרבו לפנים ממחיצתם, וזהו שנאמר להם (שמות יט יב) 'השמרו לכם עלות בהר', שתהיה העליה בהר ה' קימעא קימעא ולא בדרך דילוג וקפיצה, וכמו שהצטוו מיד אחרי מתן תורה 'ולא תעלה במעלות על מזבחי' (שם כ כג), וגם 'סיני' בגימטריא 'סלם', לרמז שתהיה עבודת ה' כעליה בסולם מדרגה אחרי מדרגה, בבחינת 'סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה' (בראשית כח יב), ולא ידלג בבת אחת לראש המדרגות, אלא יקבע סולם על הארץ ויעלה מדרגה אחרי מדרגה עד שיגיע השמימה.

המדלג שלא כסדר בעבודתו גורם להגביר היצר כנגדו

עוד זאת אמרו והזהירו רבותינו הקדושים, כי המתעלה שלא לפי דרגתו גורם להגביר את היצר נגדו, כי הנה כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו (סוכה נב.), ואם מתעלה בבת אחת גורם לכך שגם היצר הרע יתגבר מאוד כנגדו, וכמעט שלא יהיה ביכולתו לעמוד כנגד יצרו, אכן החכם עיניו בראשו שתהיה עבודתו מעט מעט ובהדרגה, ועל ידי זה ירגיל עצמו להתגבר כנגד יצרו ולא יבוא לידי מכשול. וזהו שהצטוו לאחר מתן תורה (שמות כ כג) 'ולא תעלה במעלות על מזבחי', שלא יעלו כמה מעלות בבת אחת, כדי שלא יבוא לידי נפילה ובזיון כמו שמסיים הכתוב 'אשר לא תגלה ערותך עליו'.

וזהו שמצינו שהיו בני אדם שזכו ברגע אחד לחיי העולם הבא, והיה רבי בוכה ואומר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים. וענין בכייתו של רבי תמוה, אם יש קונה עולמו בשעה אחת בכייה זו למה. אך כיון שעיקר העלייה בעבודת ה' צריכה להיות לפי הסדר מדרגה אחר מדרגה, ולא באופן זה שאמנם קנה עולמו אך היה זה בשעה אחת ובקפיצה אחת.

מביא רבינו בחיי משל להבנת הדברים, משל לאדם היושב זמן רב בחושך, ואם יצא פתאום ויסתכל בשמש יחשכו עיניו ותסתכן ראייתו, ולכן צריך שישתכל באור מעט מעט עד שיתרגל בכך. וכשם שיקרה זה באור השמש, הוא הדין והוא הטעם בעצמו באור השכל, כי הדברים השכליים בדמיון הדברים הטבעיים, כי יקרה לשכל כמקרה החושים, וכוחות הנפש הלא הם קשורים עם כוחות הגוף. לכן מצינו בענין השגתו יתברך שיצטרך האדם לחנך שכלו מעט מעט, ובזה תהיה השגתו עולה ומתרחבת והולכת, כענין אור השחר שמתחיל לזרוח מעט אור ואחר כך הולך ומרחיב. ומי שעושה מעשיו במחשך ולא זרח עליו אור התורה, אסור לו לקפוץ בפעם אחת, אלא מעט מעט ירגיל עצמו להיטיב מעשיו, כדי שלא יכביד עליו עול התורה שמא תקוץ בו נפשו.

משל שתהיה העבודה בהדרגה

צא ולמד גם מה שכתב בספר עקידת יצחק (שער צב) שאין נדרש מהאדם להגיע בבת אחת אל השלימות, אלא מעט מעט יעלה עד לראש המדרגות, והמשיל משל למלך שצוה על עבדו לטפס לראש מגדל גבוה, והיה המגדל סגור מכל עבריו ואין דרך לטפס לראשו, התיירא העבד כיצד יעלה בידו להגיע לראש המגדל הגבוה, אמר לו חכם אחד, בודאי אין ביכולת בן אדם להגיע בבת אחת לראש המגדל, אבל העצה לכך היא לעלות ולטפס מעט מעט, ויעשה לו סולמות שיקרבוהו בדרך אל הגג, וכך יוסיף ויטפס עד שיצליח להגיע לראש המגדל. כן הוא גם בעבודת ה' בודאי שאי אפשר לשום אדם להגיע בבת אחת אל השלימות בעבודת ה', והדרך הנכונה היא להתחיל כפי יכולתו ולהוסיף להתעלות מעט מעט עד שיגיע אל השלימות.

ציאת מצרים שלא בהדרגה

ואף שביציאת מצרים זכו בני ישראל להתעלות למעלה ממדרגתם בבת אחת שלא בהדרגה, והיה בזה שינוי סדרי העולם שהאירו להם אורות מופלגים שלא לפי הכנתם, ואפילו שהיו ממש בדיוטא

וַיֵּרָא מֵלֶאךָ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֵּרָא וְהָיָה הַסֵּנֶה בְּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינְנוּ אֶפְל (ג, ב).

כלל גדול מובא בספרים לכל הבא בשערי עבודת ה', שכאשר רוצה להתקרב אל הקדושה הן בענייני סור מרע והן בענייני עשה טוב, צריך להיזהר בזהירות יתירה שלא יבחר לעצמו דרך גבוהה ומדרגות עליונות שלמעלה מהשגותיו וכוחותיו, בין אם הם בגשמיות ובין אם הם ברוחניות, כי המטפס ועולה בלי הדרגה בפסיעה גסה ובפעם אחת, לא די שלא יעלה בידו להחזיק במעלות ומדרגות מופרזות אלו שאינם תואמות לפי מצבו ומעמדו, אלא אף גם זאת עלול ליפול ולרדת אף ממדרגתו אשר כבר עומד בה עתה. וכל זה הוא מעצת היצר הרע להכשיל את האדם, ולכן צריך להיזהר מאוד ולעלות בהדרגה מחיל אל חיל עד שיגיע למדרגה רמה וגבוהה ותתקיים בידו.

בדרך זו פירש רבינו בחיי (שמות ג א) את ענין מחזה הסנה שהתגלה למשה רבינו, שבתחילת דרכו בנבואה רצה הקב"ה לחנכו מעט מעט, ולהעלותו ממדרגה למדרגה עד שיתחזק שכלו, לכן בתחילה נראה היה לו כאילו אש גשמית בוערת בסנה, ולכן ביקש להתקרב ולבדוק במה השתנו אש וסנה זו משאר מיני אש וסנה אחרים, שכן אם היה יודע שזה מראה רוחני היה נמנע מהתקרב להסתכל בו. אחרי שהתחיל להתבונן באש התחזק שכלו והבחין שמלאך ה' מתגלה בתוך הסנה. ועוד הוסיף להתבונן עד שהתעלה יותר וראה במראה הנבואה את כבוד השכינה, וכך הגביהו מעט מעט והרגילו בהשגות אלוקיות, עד שיהיה בכוחו לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו.

גם בני ישראל קבלו את מצוות התורה מעט מעט

כן כשבא הקב"ה לתת תורה לעם ישראל, לא הכביד עליהם בפתע פתאום עול תרי"ג מצוות, אלא מתחילה במצרים כשהיו ערומים מן המצוות נתן להם דם פסח ודם מילה, ובצאתם ממצרים כשבאו למרה נתן להם שבת וכיבוד אב ואם ודינים, ובמעמד הר סיני צוה להם עשרת הדברות, עד שבערבות מואב השלים לצוות להם את כל התורה.

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או לנצל ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל. עיצוב ועימוד: שוקי קנר

